

İRAN'IN TRANSNASYONEL VE TEOPOLİTİK – ŞİİLİK – TEMELLİ KAMU DİPLOMASİSİ*

Iran's Transnational and Theo-political – Shiite – Based
Public Diplomacy

Muharrem EKŞİ**

Özet

İslam Devrimi ve Şii anlayışın İran'ın dış politikası ve kamu diplomasisini derinden etkilediği varsayımından hareketle İran'ın kamu diplomasisinin Şiilik temelli transnasyonel ve teopolitik olduğu argümanı makaleyi oluşturmaktadır. İran'ın kamu diplomasisinde Şiiliği, teolojik ve ideolojik bir araç olarak kullandığı, İran'ın dış politika amaçlarını gerçekleştirmek ve nüfuzunu yaymak için Şii topluluklarla angaje olmaya dayanan bir kamu diplomasisi izlediği açıklanmıştır. Bu bağlamda İran'ın kamu diplomasisini reel-politik hedeflerini gerçekleştirebilmek için stratejik bir yöntem olarak kullandığı ileri sürülmüştür. Makalede İran'ın dış politikasının devletler yerine halklarla ilişki tesis etme düzleminde uygulandığı ileri sürülmüştür. Kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla yumuşak güç kaynaklarını politikaya dönüştüren İran'ın politikalarında akıllı güç uyguladığı vurgulanmıştır. Ülkenin kamu diplomasisinin devlet kontrolünde propaganda odaklı olduğu öne sürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İran, Kamu Diplomasisi, Şiilik/Şii, Yumuşak Güç, Akıllı Güç, Teopolitik.

Abstract

The study examines Iran's public diplomacy on the basis of culture and theo-politics. Based on the assumption that the Islamic Revolution and the Shiite concept deeply influence Iran's foreign policy and public diplomacy, the argument that Iran's public diplomacy is Shiite-based transnational and theo-political has been developed. The article argues that Iran follows a public diplomacy based on engagement with Shiite communities in order to realize its foreign policy objectives and spread its influence. It has been argued that Iran's preference for public diplomacy is influenced by the fact that Iran cannot win the Sunni governments in the Middle East. Iran's foreign policy has been put forward on the level of building relations with people instead of states. Finally, it is concluded that Iran's public diplomacy is propaganda based on state control.

Keywords: Iran, Public Diplomacy, Shiism/Shiite, Soft Power, Smart Power, Theo-politics.

* Makale gönderim tarihi: 26.05.2017

Yayına kabul tarihi: 29.05.2017

** Yrd. Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İİBF, Kırklareli Üniversitesi,
eksimuharrem@gmail.com.

Giriş

1979 İran İslam Devrimi'nden sonra İran'ın rejim ihracı politikası izlemeye başlaması, genelde dış politikasını özelde kamu diplomasisini Şiilik temelinde teolojik ve ideolojik hale getirmiştir. Çünkü Şiilik olgusu, İran İslam Devrimi'nin temelindeki en önemli dinamiği temsil etmekteydi. Devrim sonrası Şia kimliği üzerinden dini ve siyasi nüfuzunu arttırma politikası benimseyen İran'ın dış politikasında dini referanslar ağırlık kazanmaya başlamıştır. Hatta İran'ın Şiiliği kültürel-dini bir güç kaynağı olarak kullanmaya yönelik bir dış politika benimsediği söylenebilir. İslam Devrimi ve Şii anlayışın İran'ın dış politikası ve kamu diplomasisini derinden etkilediği varsayımından hareket edilerek İran'ın kamu diplomasisinin Şiilik temelli transnasyonel ve teopolitik olduğu argümanı geliştirilmiştir. Bu bağlamda İran'ın kamu diplomasisi teopolitik temelli kurgulanmıştır. Din anlamına gelen teo ile siyaset kavramlarının birleşiminden türetilen teopolitik, dar anlamda siyaseti dini referanslar üzerinden düşünme ve formüle etme olarak tanımlanabilir. İran dış politikasındaki teopolitiğin tarihsel arka planıysa 1979 İran İslam Devrimi'ne dayanmaktadır. Ayrıca bu dönemde ABD'nin "Yeşil Kuşak" teorisinin de teopolitik temelli bir strateji ya da teo-strateji olduğu söylenebilir. Bununla birlikte esasen küresel siyasette 1990'larda Samuel Huntington'un meşhur "medeniyetler çatışması" tezinden itibaren teopolitik düşüncenin tekrar yaygınlaştığı bir döneme girilmiştir. Teopolitik temelli kamu diplomasisi kavramsallaştırması ile İran'ın kamu diplomasisini Şii topluluklarla kültürel, dini ve eğitim programlarıyla ilişki tesis etme ve bu şekilde onlarla ittifak ilişkisi kurarak nüfuzunu yayma politikası kastedilmektedir. Bununla birlikte İran'ın teopolitik temelli kamu diplomasisi aynı zamanda transnasyonel (transnational) özelliğine de sahiptir. Bu anlamda transnasyonel kamu diplomasisinin kavramsallaştırmasıyla İran'ın sınırları ötesindeki dünyada tüm Şiililerle transnasyonel bağlar kurmasına dayanan kamu diplomasisinin devletlere ve onların sınırlarına bağımlı olmadan yürütülen ulus üstü (supranational) özellikleri vurgulanmaktadır.

Ayrıca İran'ın kamu diplomasisinde Şiiliği, teolojik ve ideolojik bir araç olarak kullandığı savunulmuştur. İran'ın dış politika amaçlarını gerçekleştirmek ve nüfuzunu yaymak için Şii topluluklarla angaje

olmaya dayanan bir kamu diplomasisi izlediği saptanmıştır. İran, Şii topluluklara yönelik kamu diplomasisinde eğitim ve kültür programları uygulayarak onları kazanmayı ve onlar üzerinden nüfuzunu arttırmayı amaçlayan bir politika izlemektedir. Bu bağlamda İran'ın kamu diplomasisini reel-politik hedeflerini gerçekleştirebilmek için stratejik bir araç olarak kullandığı ileri sürülmüştür. İran'ın kamu diplomasisini tercih etmesindeyse Ortadoğu'da Sünni yönetimleri kazanamayacağı faktörünün etkili olduğu savunulmuştur. Çünkü İran Sünni yönetimleri kazanamayacağını bildiği için onun yerine Şii toplulukları kazanmaya yönelmiştir. Bu düzlemde İran'ın dış politikası da devletten halka yönelik uygulanmaktadır. Diğer bir deyişle İran dış politikasının devletler yerine halklarla ilişki tesis etme düzleminde uygulandığı ileri sürülmüştür. Ancak kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla yumuşak güç kaynaklarını politikaya dönüştüren İran'ın dış politikada akıllı güç uyguladığı vurgulanmıştır. Dikkatlerden kaçmayan diğer bir noktaysa İran'ın kamu diplomasisinin devlet kontrolünde Şii oryantasyonlu ve propaganda odaklı olduğu argümanı iddia edilmiştir.

Şiilik Temelli Kamu Diplomasisi

Şiilik olgusu, İslam'ın daha başlangıç döneminde ortaya çıkmış ve dört halife döneminde başlayan ayrılık, Şiiliğin teolojik altyapısını oluşturmuştur. Daha sonra Şiilik, Şia İslam anlayışı (Şia Hilafet-İmamet) çerçevesinde mezhepleşerek Sünnilikten sonra en büyük mezhep haline gelmiştir. İran'ın Şiileşmesiye 16. yüzyılda Safeviler döneminde başlamış ve bu dönemden itibaren İran, Şiiliği yayma politikasına yönelmiştir.¹ Dolayısıyla tarihsel olarak İran'da Şiilik olgusu, beş asırlık olan uzun bir tarihi geçmişe dayanmaktadır. Şiiliğin genişleme ve nüfuz yayma aracı olarak kullanılmasının tarihsel arka planı da Safevilere kadar uzanmaktadır.

1979 İran İslam Devrimi'nden sonrası Şii İslam'ı, rejim ihracı politikasıyla yaymayı yapısal ve ontolojik olarak esas alan İran, devlet yönetim sistemini de Şiilik temelinde yapılandırmıştır.² Kasım

1 Kadir Ertaç Çelik, "İslam Devrimi Sonrası İran'da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış", *Bölgesel Çalışmalar*, Cilt: 1, Sayı: 1, Yaz 2016, s. 265.

2 Vanessa Martin, *Creating an Islamic State: Khomeini and the Making of a New Iran*, I.B.Tauris, London - New York 2003, s. 159.

1979 tarihindeki Anayasasını Şia yorumu üzerinden düzenleyen İran, hukuki ve siyasi yapısını bu şekilde oluşturduktan sonra yönetim sistemini de Şiiliğin bir ürünü olan ‘Velayet-i Fakih’ sistemi olarak şekillendirmiştir.³ Devletin anayasası başta olmak üzere yasama, yürütme ve yargı erklerini denetleyen bir kurum olan Velayet-i Fakih, İran rejiminin teolojik altyapısını da oluşturmuştur. Böylece Şii düşüncesindeki ulema ve imâmiyet nazariyesi devlet sistemi olarak yapılandırılmıştır. İran’ın bu *sui generis* rejim sistemi, Şii İslam’ı ve bir çeşit ‘dini demokrasisi’ kamu diplomasisinde bir yumuşak güç unsuru olarak devrim ihracı politikasına dönüştürülmüştür.⁴ Zira bunun doğal bir uzantısı olarak Şiilik, İran’ın dış politikasının temel yönelimi olmuştur. Şiiliğin İran dış politikasındaki en önemli yansımasıysa Şii nüfusun yaşadığı ülke ve bölgeleri ifade eden Şii jeopolitiği ve Şii Hilali olgusunun ortaya çıkmasıdır.

Yaklaşık 1.5 milyarlık Müslüman dünyası içerisinde Şiiler, takribi 200-230 milyon ile Müslümanların %10-13 ünü oluşturmaktadırlar.⁵ Dünyadaki Şii nüfusun büyük çoğunluğu İran’da yaşamaktadır. İran’dan sonra Azerbaycan’da yaklaşık %80-85, Bahreyn’de %65-70, Irak’ta %60-65, Lübnan’da %65, Kuveyt’te %30-35, Pakistan’da %20, Afganistan’da %19, Suudi Arabistan ve Suriye’de %15, Yemen, Katar, BAE, Türkmenistan ve Türkiye’de %10 civarında Şii olduğu tahmin edilmektedir.⁶ Ayrıca Nijerya’da 5-10 milyon, Endonezya’da 7 milyon, Hindistan’da 50 milyon, Tacikistan’da ise %7 civarında Şii olduğu tahmin edilmektedir.⁷ AB ülkelerindeyse 10 milyona yakın Şii nüfusun yaşadığı düşünülmektedir. Bu Şii nüfus, aynı zamanda Şii jeopolitiğini de oluşturmaktadır. Nitekim İran’ın dış politikası da kamu diplomasisi de büyük oranda işte bu Şii nüfusun yer aldığı Şii Jeopolitiği (diğer ismiyle Şii Hilali)’ne dayanmaktadır. Başka

3“Constitution of the Islamic Republic of Iran”, *Wipo*, <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ir/ir001en.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.03.2016).

4 Shahram Akbarzadeh-Dara Conduit, *Iran in the World: President Rouhani’s Foreign Policy*, Palgrave Macmillan, New York 2016, s. 157.

5 *Mapping the Global Muslim Population*, Pew Research Center, A Report on the Size and Distribution of the World’s Muslim Population, *Pew Forum on Religion and Public Life*, Washington D. C., Ekim 2009, s. 8, <http://www.pewforum.org/files/2009/10/Muslimpopulation.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.04.2016).

6 Mehmet S. Erol-Latif N. Çakıroğlu, “Kopetdağı’nın İki Tarafındaki Komşular: Türkmenistan-İran İlişkilerinin Son 10 Yılı”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 7, Sayı: 2, Yaz 2001, s. 222.

7 Şiilerin ülkelere göre ayrıntılı dağılımı için bkz. Pew Research Center, *a.g.e.*, s. 10.

bir deyişle İran'ın dış politika ve kamu diplomasisinin yapım süreci ve uygulanmasını etkileyen en önemli dinamiğin Şiilik olduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda İran'ın kamu diplomasisi, Şiilik temelli kavramsallaştırılmıştır.

Kamu Diplomasisi Temelli Dış Politika

İran'ın dış politikasını kamu diplomasisi olarak formüle etmesinin altındaki en önemli saik, İran'ın Şia mezhebi dolayısıyla Sünni yönetimleri kazanamayacağı varsayımından hareketle Sünni yönetimler altında yaşayan Şii nüfusu kazanma politikasıdır. Bu nedenle İran, dış politikasının temel yönelimini devletten devlete değil, devletten halka yönelik yapılandırmıştır. Diplomaside yeni bir yöntem olarak ortaya çıkan kamu diplomasisinin de devletten halka yönelik bir diplomasi türü olması itibarıyla İran'ın teopolitik temelli dış politikası için stratejik bir yöntem olarak tercih edildiği iddia edilmiştir.⁸

Küresel siyasette kamuoyunun öneminin artmasına paralel olarak ortaya çıkan kamu diplomasisi, devletlerin kamuoyu ve halklara yönelik politikası olarak gelişmiştir.⁹ Devletten halka (state-to-public) ilişkileri esas alan kamu diplomasisi, devletlerin halklarla doğrudan ilişki kurması ve diğer ülkelerdeki toplumlarla angaje olma politikasıdır. Kamu diplomasisinin kültür enstitüleri, dil okulları, üniversitelerde dil, tarih ve kültür öğretimi gibi faaliyetleriyle devletler, diğer ülkelerin halklarına ulaşma stratejisi izlemektedir. Ayrıca yine kamu diplomasisinin eğitim ve akademik değişim programlarının yanında burs programlarıyla da devletler, diğer halklarla ilişki tesis etme politikası izlemektedirler.

İran, *yumuşak güç* unsurları olan Fars dili, kültürü, Şiiliği ve Şii rejimini kamu diplomasisiyle politikaya dönüştürme stratejisi olarak izlemektedir. Kamu diplomasisi, ülkelerin kültürü, tarihi, sanatı, yönetim sistemi, kurumları ve dış politikası gibi yumuşak güç unsurlarını çeşitli yöntem ve programlarla diğer ülkelerin halkları

8 Burhanettin Duran-Nuh Yılmaz, "Islam, Models and the Middle East: The New Balance of Power Following the Arab Spring", *Perceptions*, Cilt: 18, Sayı: 4, Kış 2013, s. 140.

9 Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi, Temmuz 2014, s. 82.

tarafından benimsenmesi, beğenilmesi ve örnek alınmasını sağlayan bir politikadır.¹⁰ Bu anlamda İran'ın kamu diplomasisi yöntemiyle nüfuzunu artırma politikasının stratejik bir tercih olduğu söylenebilir. Zira İran, kültürü, tarihi, sanatı, büyük medeniyet iddiası, Şia İslam anlayışı ve devlet yönetim sistemini kamu diplomasisiyle diğer halklara anlatmakta ve böylece onların akıl ve gönüllerini kazanmayı amaçlamaktadır. Çünkü İran'ın kendi Şia İslam anlayışını ve rejimini bölgesine ve diğer ülkelere yayması beraberinde nüfuzunu da yaymasını getirecektir. Bu bağlamda İran, bölgesindeki Sünni yönetimler yerine bu ülkelerde yaşayan Şiileri kazanarak nüfuzunu artırma politikası izlemektedir. İşte İran'ın bu dış politikası temelde kamu diplomasisidir.

Kamu Diplomasisi ve Akıllı Güç Olarak 'Şii Hilali'

Şii Hilali kavramı ilk olarak Ürdün Kralı Abdullah tarafından dile getirilmiştir. Kral Abdullah, 2004 yılında verdiği bir demeçte Sünni Arap Ülkelerinin İran'dan başlayan Irak ve Suriye'yi içine alıp Lübnan'a kadar devam eden Şii Hilali tarafından kuşatıldığını belirtmiştir.¹¹ Benzer şekilde Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek de 2006 yılında bir televizyon kanalına verdiği demeçte Ortadoğu'da yaşayan Şii nüfusun buldukları ülkelere çok İran'a karşı bağlılık hissettiklerini belirtmiştir.¹² Son olarak Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Suud el-Faysal da bu iki liderle aynı doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur.¹³

Ortadoğu'da Şiiler üzerinden gücünü artırma politikası olarak nitelendirilen Şii Hilali aslında İran'ın kamu diplomasisidir. Fakat İran, Şiilerle ittifak ilişkisi kurarak geliştirdiği politikada sadece yumuşak güç unsurları değil aynı zamanda sert güç unsurlarını da kullanmaktadır. Bu bakımdan İran'ın dış politikada akıllı güç

10 Ekşi, *a.g.e.*, s. 88.

11 Ian Black, "Fear of a Shia Full Moon", *The Guardian*, 26 Ocak 2007, <https://www.theguardian.com/world/2007/jan/26/worlddispatch.ianblack>, (Erişim Tarihi: 25.09.2016).

12 Fadi A. Haddadin, "The 'Shia Crescent' and Middle East Geopolitics", *Foreign Policy Association*, 31 Ocak 2017, <http://foreignpolicyblogs.com/2017/01/31/shia-crescent-middle-east-geopolitics/>, (Erişim tarihi: 02.02.2017).

13 Juan Cole vd, "A Shia Crescent: What Fallout for the United States?", *Middle East Policy*, Cilt: 7, Sayı: 4, 2005, s. 3.

kullandığının altı çizilmelidir. Çünkü İran, Ortadoğu'da Şiilerin güçlendirilmesine yönelik politika izlemesi¹⁴ ve bu çerçevede Lübnan'da Hizbullah, Yemen'de Şii oryantasyonlu Husiler, Suriye'de Esad rejimine yönelik desteği ve onlarla müttefiklik ilişkileri İran'ın dış politikada hem yumuşak güç unsuru olarak din, mezhep ve kültürü kullandığını hem de siyasi, ekonomik ve askeri destekleriyle sert güç unsurları kullandığını göstermektedir.

Şiilerle kurduğu transnasyonel bağlarla İran, bir yandan Şiilerin yaşadığı ülkelerin siyasetine etki yapabilmekte öte yandan Şiileri güçlendirerek nüfuzunu yaymaktadır. Bu çerçevede İran; Lübnan'da Hizbullah, Irak'ta Şii hükümet ve Suriye'de Alevi Esad ile Şii Hilali kurmuştur. Böylece İran, Şiiler üzerinden bölgesel güç ve bölgesel hegemonya kurma politikasını hayata geçirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla İran'ın Şiiler üzerinden yürüttüğü dış politikasının temeli ve başlangıç noktası yumuşak güç ve kamu diplomasisini oluştururken sonrasını sert güç oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle İran, ilk önce kamu diplomasisi yöntemleriyle yumuşak güç unsuru olan Şiiliği, Şiilerle ilişki tesis etmek için kullanmakta, daha sonraysa onları siyasi, ekonomik ve askeri olarak desteleyip güçlendirerek akıllı güç politikası uygulamaktadır.

Diğer taraftan İran'ın yayılmacı Şii anlayışı, Sünni Ortadoğu devletleri için bir tehdit kaynağı olmakla birlikte Şiilerin Müslüman toplumlar içerisinde küçük bir azınlığa sahip olması, İran Dış Politikası ve aynı zamanda kamu diplomasisinin paradoksal bir boyutudur. Çünkü İran bir yandan kamu diplomasisiyle halkları kazanma politikası izlerken öte yandan Sünni yönetimlere karşı Şiileri ayaklandırmaya varan desteği çelişkili bir durum ortaya çıkarmaktadır. Nitekim Şiileri Sünni yönetimlere karşı ayaklandırma politikası izleyen İran, 2011 yılında başlayan Arap Baharı sürecini bu politikasını gerçekleştirmek üzere bir fırsat olarak değerlendirmiştir.¹⁵

14 Emmanuel Karagiannis, "İran'ın Bölgesel Güç Olarak Yükselişi: Şiilerin Güçlendirilmesi ve Buna Bağlı Kısıtlamalar", *NATO Dergisi*, <http://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/iran-regional-power-tehran-islamic/TR/index.htm>, (Erişim Tarihi: 02.10.2016).

15 Yoel Guzansky, *The Arab Gulf States and Reform in the Middle East: Between Iran and the "Arab Spring"*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2015, s. 141.

Tarihsel olarak İran, Sünni yönetimler altında yaşayan Şiiilere karşı siyasi reformların yapılmasına yönelik bir politika izlemektedir.¹⁶ Arap Baharı süreciyle Sünni yönetimlerin devrilmesini fırsat bilen İran, 1981 ve 1996 yıllarındaki politikasını 2011’de tekrar devreye koyarak Bahreyn’deki Şiiileri Sünni yönetime karşı ayaklandırmıştır. Ancak İran’ın Şiiiler üzerinden yürüttüğü bu politika beraberinde düşmanlarını da arttıran bir etki niteliğindedir. Özellikle Sünni Körfez Ülkeleri, İran’ın Şii girişimlerini kendi ulusal bağımsızlıklarına karşı büyük bir tehdit olarak algılamaktadırlar.¹⁷ Zira Suudi Arabistan ve Körfez Ülkeleri, İran’ın Bahreyn’deki Şiiileri ayaklandırmasına karşı birlik olup askeri güçle ayaklanmayı bastırmışlardır.¹⁸ Dolayısıyla İran’ın Şiiiler üzerinden nüfuzunu artırma politikası beraberinde paradoksal olarak gücünü kısıtlayıcı etkide bulunduğu gibi aynı zamanda düşman da üretmektedir.¹⁹ Bu bakımdan İran’ın kamu diplomasisinin çelişkili olduğu ve başlangıçta yumuşak güç unsurlarına dayanırken daha sonra sert güce ve propagandaya dönüştüğü iddia edilebilir.

Bununla birlikte Şii topluluklarla angaje olmaya dayanan İran Kamu Diplomasisi, İran’ın dış politikada Şiiiliği ideolojik bir araç olarak kullanmasının ürünüdür. Zira Fred Halliday’in de ileri sürdüğü gibi Şiiilik, devrimden itibaren İran için ideolojik bir araç olarak kullanılmaktadır.²⁰ Şiiiliğin dış politikada bir araç olarak kullanılması, İran Dış Politikasını teopolitik ve mezhepsel yapmaktadır. Bunun da ötesinde İran’ın Şiiiliği ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek için pragmatik çerçevede kullanması, dış politikasında ideolojileri araçsallaştırmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda İran Dış Politikası için Şii Hilali, Şiiiliğe dayalı ideolojik bir koalisyon kurma politikası olarak değerlendirilebilir. Öte yandan Şiiiliğe dayanan İran Kamu Diplomasisi, Şii topluluklarla kültürel düzeyde de angaje olma politikasıdır.

16 Karagiannis, *a.g.m.*

17 Ehud Eilam, “Dealing with Iran and Its Allies”, *Comparative Strategy*, Cilt: 35, Sayı: 4, 2016, s. 226.

18 Benedetta Berti-Yoel Guzansky, “Saudi Arabia’s Foreign Policy on Iran and the Proxy War in Syria: Toward a New Chapter?”, *Israel Journal of Foreign Affairs*, Cilt: 8, Sayı: 3, s. 26.

19 Banafsheh Keynoush, *Saudi Arabia and Iran: Friends or Foes?*, Palgrave Macmillan, New York 2016, s. 192.

20 Fred Halliday, “İran Devrimi: Eşitsiz Gelişme ve Dinci Popülizm”, Serpil Üşür, der., *İran Devrimi: Din, Anti-Emperyalizm ve Sol*, Belge Yayınları, İstanbul 1992, s. 53.

Devrim Temelli Kültür Diplomasisi: ICRO

İran'ın kültür diplomasisi, 1995 yılında kurulan İran İslam Kültürü ve İlişkileri Teşkilatı (Iran's Islamic Culture and Relations Organization-ICRO) tarafından yürütülmektedir.²¹ Bu kurum Türkiye'nin Yunus Emre Enstitüsü, İngiltere'nin British Council, Almanya'nın Goethe Enstitüsünün muadilidir. Ancak kurumun dünyadaki diğer kültür enstitülerinden en önemli farkı İran'ın siyasal ve dini sistemi nedeniyle bir kültür kurumu olmasına rağmen faaliyetlerini dini liderin otoritesi altında yürütmesidir.²² Diğer bir ifadeyle İran İslam Kültürü ve İlişkileri Teşkilatı'nın yönetim mekanizması doğrudan dini lider tarafından belirlenmektedir. Bu da beraberinde kurumun temel politikasının devrim ihracı olmasını getirmiştir. Nitekim kurumun amaçları, diğer ülke ve topluluklarla kültürel bağları geliştirmek, İran kültürü ve medeniyetini tanıtmak, Müslümanlar arası birlik ve beraberlik zeminini inşa etmek, İslami kültür ve İslam öğretimini canlandırmak, İslam devriminin ilkelerini yaymak olarak belirlenmiştir.²³ Aslında kurumun bu amaçları içerisinde birincil amacının İran İslam Devrimi'nin fikirleri ve ilkelerinin yayılması olduğu ileri sürülebilir.

İran İslam Kültürü ve İlişkileri Teşkilatı (Teşkilat), İran'ın ikili kültürel ilişkileri ve girişimlerini gerçekleştirmekten sorumlu olarak çeşitli kültür-sanat faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Teşkilat, kültür-sanat faaliyetlerinin yanı sıra özellikle Şii topluluklara ve yurtdışında yaşayan İranlılara yönelik dini faaliyetler de gerçekleştirmektedir.²⁴ Teşkilat, diğer ülkelerde açtığı kültür merkezlerinde ve üniversitelerin yabancı dil bölümlerinde Farsça kürsüleri açarak gönderdiği Farsça öğreticileri ile Farsçanın öğretilmesi yoluyla İran kültürünün yayılmasını amaçlamaktadır. Bunun yanında teşkilat, al-Hoda uluslararası yayıncılık evi ile İran kültürünü tanıtmayı amaçlayan 25 dilde yayın faaliyetleri gerçekleştirmektedir.²⁵ Teşkilatın başta

21 İran İslam Kültürü ve İlişkileri Teşkilatı hakkında ayrıntılı bilgi ve faaliyetleri için bkz. <http://en.icro.ir/>.

22 Pierre Pahlavi, "Understanding Iran's Media Diplomacy", *Israel Journal of Foreign Affairs*, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 23.

23 "Functions", *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=9642>, (Erişim Tarihi: 12.02.2016).

24 Aynı yer.

25 "Al-Hoda International Publishers", *İmamreza*, <https://www.imamreza.net/eng/imamreza.php?id=6117>, (Erişim Tarihi: 20.04.2016).

Ortadoğu olmak üzere dünyada çeşitli merkezleri bulunmaktadır. Teşkilatın Ortadoğu’da 9 ülkede 11 kültür merkezi ve Asya’da 9 ülkede 17 kültür merkezi bulunmaktadır.²⁶ Türkiye’de iki kültür merkezi, Pakistan’da 8 ve en yoğun çalışan kültür merkezi de Tacikistan’da bulunmaktadır. Bunun yanında çeşitli Avrupa başkentlerinde de 12 adet kültür merkezi açan İran, bu merkezlerde İran kültürü ve medeniyetini tanıtan kütüphaneler ve Farsça öğretimi hizmetlerini sunmaktadır. Dolayısıyla İran’ın kültür diplomasisi kurumu olan ICRO, temelde İran İslam Devrimi ve Şiiliği yayma aracı olarak çalışmaktadır. Bu bağlamda İran kamu-kültür diplomasisinin Şiilik ve devrimden beslendiği söylenebilir. Hatta İran Dış Politikasının da bu kültürel temelden beslendiği iddia edilebilir.

Zira 1980’lerde İran’ın kültür diplomasisi *devrim ihracı* politikası temelli inşa edilmişti. İran’ın kültür diplomasisinin ilk faaliyetleri, 1990’larda Sovyetlerin dağılması üzerine Kafkasya ve Orta Asya’ya yönelik olmuştur. Bölgede SSCB sonrası oluşan güç boşluğunu İran, Türkiye ile rekabet içerisinde doldurma politikasına yönelmiştir.²⁷ 2000’lerin başında İran, İslam dünyasının liderliğine yönelik kamu diplomasisi politikasına yönelmiştir. Ancak 2001’de İran’ın Uygurluklar arası Diyalog girişimini Türkiye, 2005’te Medeniyetler arası İttifak girişimi ile devralmıştır. Bu anlamda Türkiye ile İran arasındaki 90’lardaki rekabet 2000’lerde de devam etmiştir. Bu bağlamda İran ve Türkiye’nin İslam dünyası odaklı ve Müslüman ülke ve toplumlarına model olmaya yönelik kamu diplomasisi politikalarının rekabet düzleminde cereyan ettiği bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle her iki ülkenin kamu diplomasisinin temelde birbirlerinin rekabeti üzerinden şekillendiği anlaşılmaktadır.

Propaganda Odaklı Dijital Diplomasi

İran’ın kamu diplomasisinin propaganda ağırlıklı olmasını sağlayan temel araç ise medyadır. İran’ın medyayı bir propaganda aracı olarak kullanması, kamu ve kültür diplomasisini propaganda meyilli yapmaktadır. İran, medyayı aynen Rusya gibi küresel medya savaşları

26 Abdullah Yegin, “İran’ın Yumuşak Gücü”, *SETA Analiz*, Cilt: 118, Şubat 2015, s. 14.

27 Mehmet S. Erol, “Fırsatlar ve Tehditler İkileminde İran’ın Orta Asya Politikası”, Kamer Kasım vd., der., *Uluslararası Güvenlik Sorunları*, ASAM Yayınları, Ankara 2004, s. 224.

düzleminde değerlendirmektedir. İran'ın medya ve dijital diplomasi alanına yumuşak savaş (soft war) anlayışı çerçevesinde girdiği ileri sürülebilir.²⁸ İran Radyo ve Televizyon Kurumu (IRIB), medya savaşları alanına yeni açtığı yabancı dilde yayın yapan TV kanallarıyla 2003 yılından itibaren girmeye başlamıştır. ABD'nin Irak'ı işgali, İran'ı medya savaşlarında harekete geçiren faktör olmuştur. IRIB, propaganda aracı olarak Al-Jazeera, British Broadcasting Corporation (BBC), Cable News Network (CNN) ve Fox News gibi kanallara karşı kurulmuştur. Ajans, amacını İran tarihi ve kültürünü dünyaya tanıtmak olarak belirlemiş ve bunu 45 ülkede açtığı merkezlerle 24 farklı dilde TV programları, 40 radyo istasyonu yayınları ve internet kaynaklarıyla gerçekleştirme faaliyetlerini yürütmektedir.²⁹ Bununla birlikte IRIB'in temel amacı, İran Devleti'nin mesajlarını dünyaya aktarmak hatta bir nevi satmak olduğu iddia edilebilir. IRIB, 2003 yılında Arapça yayın yapan al-Alam kanalını açmıştır. Bağdat'ta merkezi bulunan al-Alam kanalı, çoğunlukla Irak'a yönelik açılmıştır. Ardından 2006 yılında Arap Dünyasında Şia İslam'ı tanıtmaya amaçlı Şii toplulukları etkilemeye yönelik Arapça yayın yapan al-Kawthar kanalı açılmıştır.

2007 yılındaysa 7/24 İngilizce yayın yapan Press TV açılmıştır. IRIB tarafından 25 milyon dolar bütçeyle finanse edilen Press TV, İran'ın küresel medya savaşlarında en etkin silahı olmuştur.³⁰ İran'ın uluslararası kamuoyunu etkileme ve yönlendirme aracı olan kanal, İran'ın küresel ve bölgesel politikada en önemli propaganda mekanizması olmuştur. İran, Press TV'yi Al-Jazeera, BBC, CNN ve Fox News gibi kanallara karşı kurmuştur.³¹ Bunlardan farklı perspektifler sunmayı temel amaç edinen Press TV, küresel ve bölgesel gelişmeleri İran lehine anlatmak ve konuları İran merkezli tanımlamak üzere yayın faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca kanal, dünyaya İran'ın barışçıl bir rejim olduğu imajını yaymayı amaçlamaktadır.³² Bunların dışında İran, 2011 yılında ABD'nin etki alanı olan Latin Amerika topluluklarına yönelik İspanyolca Hispan TV'yi de devreye

28 Edward Wastnidge, "The Modalities of Iranian Soft Power: From Cultural Diplomacy to Soft War", *Politics*, Cilt: 35, Sayı: 3-4, s. 372.

29 Anna Tiedeman, "Islamic Republic of Iran Broadcasting: Public Diplomacy or Propaganda?", *The Fletcher School-Al Nakhlah Tuft University*, Cilt: 5, İlkbahar 2005, s. 4.

30 Pahlavi, a.g.m., s. 24.

31 Pahlavi, a.g.m., s. 25.

32 Aynı yer.

koymuştur. Bu kanalla İran, ABD'ye karşı Venezuela ve Küba gibi ülkeleri yanına çekme politikasına yönelmiştir. Bunların yanında İran, Kürtçe, Azeri Türkçesi, Urduca ve Fransızca yayın yapan uluslararası kanallar da açmıştır.

2013 yılında İran, kamu diplomasisinde strateji değişikliğine giderek dijital diplomasi boyutuna da yönelmiş; bu çerçevede internet ve sosyal medya alanında Facebook ve Twitter gibi hesaplar açmıştır. Bu bağlamda İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif, ilk "Dijital Bakan" olarak da nitelendirilmektedir.³³ Özellikle Bakan Zarif'in Youtube videosunun "İran'ın Mesajı: İleriye Bir Yön Var" (Iran's Message: There is a Way Forward) başlığı aslında İran'ın dijital diplomasiyle dünyaya İran mesajı verme amacını da taşımaktadır. İran, dijital diplomasi vasıtasıyla mesajlarını anlık iletmek ve ülkenin imajını olumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır. Mojtaba Barghandan'ın belirttiği gibi dijital diplomasiyle İran, dış politika alanında yumuşak diplomasi (soft diplomacy) uygulamasına da böylece geçmiştir.³⁴

Sonuç

İran'ın kamu diplomasisinin daha çok kültür diplomasisi ağırlıklı olduğu ve aynı zamanda kamu diplomasisi anlayışı ve uygulamasının propaganda tarzında yürütüldüğü ileri sürülebilir. Hatta küresel ve bölgesel politikada İran'ın imajının sert güç olarak kodlandığı rahatlıkla iddia edilebilir. İran-Irak Savaşı, Nükleer silah geliştirme programı, Terörü destekleme, İsrail ve ABD'yi tehdit, retorik olarak Batı karşıtlığı, komşularını tehdit ve komşularının korkusu nedeniyle uluslararası kamuoyu İran'ı sert güç imajıyla algılamaktadır. Ayrıca İran, kamu diplomasisi yöntemi olarak söylemsel düzeyde kullandığı Batı karşıtlığı retorisiyle Müslüman toplumların akıl ve gönüllerini kazanmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan İran, başta rakibi Suudi Arabistan olmak üzere Körfez Ülkelerini söylem düzeyinde Batı'nın piyonu ve İslam karşıtı olarak lanse etmekte ve böylece kendisini yegâne gerçek İslam ülkesi ve Müslümanların koruyucusu

---

33 Mojtaba Barghandan, "Iran's New Social Media Friendly Approach", *Turkish Policy Quarterly*, Cilt: 14, Sayı: 1, İlkbahar 2015, s. 142.

34 Barghandan, *a.g.m.*, s. 144.

olduğu imajını inşa etmeyi amaçlamaktadır.³⁵ Ayrıca İran'ın kamu diplomasisiyle gerçekte İsrail'e karşı tek direnen ve Filistin sorununun hamisi ülke imajını çizmek istediği söylenebilir.

Bununla birlikte 2016 yılından itibaren İran'ın ABD ile yakınlaşmaya başlaması ve nükleer müzakerelerde uzlaşılması, İran'ın imajını olumlu yönde değiştirmiştir. Nitekim İran, nükleer uzlaşmayı, uluslararası izolasyondan kurtulmak ve ülkenin imajını düzeltmek için bir fırsat olarak değerlendirmek istemiştir. Zira pragmatizm, İran dış politikasının genel bir özelliğidir. Devrimi ve Şiiliği, dış politika amaçlarını gerçekleştirmek için bir araç olarak kullanma yaklaşımı, İran Dış Politikasının pragmatik yaklaşımının bir ürünüdür. Çünkü İran, Şii topluluklarla angaje olmaya dayanan kamu diplomasisiyle Sünni yönetimlere Şiilere yönelik reform çağrısı ve desteği aslında onların daha iyi koşullara ulaşmasından çok İran'ın Şiiler üzerinden o ülkelere nüfuzunu yayma amacına yöneliktir. Bu anlamda İran'ın reel-politik amaçlarını gerçekleştirmek için kamu diplomasisiyle Şiiliği ideolojik bir araç olarak kullandığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan İran'ın kamu diplomasisini pragmatik hedeflerini gerçekleştirmek için stratejik bir araç olarak kullandığı ileri sürülmüştür.

Diğer taraftan İran'ın dış politikasını devletten devlete ilişkiler yerine çoğunlukla halklar düzeyinde yürütmesi, İran'ın dış politikasının kamu diplomasisi oryantasyonlu olmasını sağlamaktadır. Çünkü İran Ortadoğu'da Sünni yönetimleri kazanmayacağını bildiği için onun yerine halkları kazanmayı tercih etmektedir. Bu nedenle İran, kamu diplomasisiyle özellikle Şii toplulukları kazanarak onların üzerinden nüfuzunu artırma politikası izlemektedir. Bu bağlamda İran'ın hem dış politikası hem de kamu diplomasisi Şiilik düzleminde teolojik ve ideolojik temelli bir özelliğe sahiptir. Ayrıca İran'ın yumuşak güç kaynakları olarak Şia kültürü ve Şii yönetim modeli, İran'ın yumuşak güç perspektifini teopolitik ve ideolojik boyuta indirgemektedir. Dünyadaki özellikle Ortadoğu'daki Şii nüfus, İran'ın doğal yumuşak güç alanını belirlemektedir. 1979 İran İslam Devrimi sonrası İran'ın devrim ihracı politikası, yumuşak güç ve kamu diplomasisi politikasının başlangıcı olarak dönemselleştirilebilir. Çünkü devrim ve Şiilik, İran

35 Shireen T. Hunter, *Iran's Foreign Policy in the Post-Soviet Era: Resisting the New International Order*, Praeger, California 2010, s. 48.

Dış Politikasını ve kamu diplomasisini derinden etkileyen yapısal faktörlerdir.³⁶ Bununla birlikte devrim ihracı politikası aslında İran'ın propaganda politikasıdır. Genel olarak İran'ın kamu diplomasisinin Soğuk Savaş modeli olan propaganda mantığı üzerinden yürütüldüğü söylenebilir. Zira İran'ın kamu diplomasisi tamamen devlet kontrolü üzerinden yürütülmekte ve kamu diplomasisindeki sivil toplum boyutu yer almamaktadır.

İran'ın kamu diplomasisinde önceliğin kendisini İslam dünyasına bir model olarak lanse etme amacı taşıdığı saptanmıştır. İran, kamu diplomasisiyle Şia mezhebi ve rejimi şekliyle kendini model olarak sunmaktadır. İran, Şii mezhebini Sünni mezhebe karşı bir alternatif olarak sunmanın yanında bütün İslam dünyasının liderliğine de oynamaktadır. Zira İran'ın küresel düzeyde kamu diplomasisi faaliyeti olarak devlet başkanı Hatemi'nin Medeniyetler arası Diyalog girişimi İran'ın "İslam Dünyasının sözcülüğüne oynama politikasının bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Nitekim İran Devlet Başkanı Hatemi'nin girişimleri sonuç vermiş ve Birleşmiş Milletler (BM), 2001 yılını Medeniyetler arası Diyalog Yılı ilan etmiştir. Bu girişimle İran, dünyada batı-doğu ve Hristiyan-İslam arasındaki diyalogun aracı rolünü küresel düzeyde oynamak istemiştir. Şii olmasına rağmen İran, bu girişimle bütün İslam aleminin liderliğine ve sözcülüğüne oynamıştır. Ancak 2005 yılında BM nezdinden başlatılan Medeniyetler İttifakı girişimiyle Türkiye, İran'ın elinden bu kozu da almıştır. Bu noktada İran, Sünni Türkiye ve Suudi Arabistan ile büyük bir rekabet içerisinde.³⁷ Bu nedenle her iki ülkenin Ortadoğu ve İslam dünyasına yönelik kamu diplomasisi politikasında İran, bir rekabet faktörü olarak ele alınmalıdır. Nitekim tarihsel olarak Ortadoğu'da Türkiye, Suudi Arabistan ve İran modelleri hep bir rekabet içerisinde olmuştur, olmaya da devam edecek gibi gözükmektedir.

Ayrıca nevi şahsına münhasır 'Velayet-i Fakih' sistemi ile İran, Müslüman ülkelere Batı'nın demokratik sistemine karşı bir alternatif sunmaktadır. Bu yönetim rejiminde dini lider, ülkenin en üst düzey

36 Ertan Efegil, "İran'ın Dış Politika Yapım Sürecini Etkileyen Unsurlar", *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 4, Sayı: 48, Aralık 2012, s. 54.

37 Simon Mabon, *Saudi Arabia and Iran: Power and Rivalry in the Middle East*, I.B. Tauris, London-New York 2013, s. 174.

yöneticisi olmakta ve aynı zamanda tüm dünya Müslümanlarının da hem dini hem de siyasi lideri olarak vasıflandırılmaktadır. Dış politikada Filistin politikası ve İsrail karşıtlığıyla İran, İslam Dünyasının liderliği politikasını yürütmektedir. Türkiye'nin de Filistin sorusunda 2009'ten itibaren önemli bir oyuncu olarak ortaya çıkması, İran ile Türkiye'nin kamu diplomasisinde de tam bir rekabet içerisinde olduğunu göstermektedir.

Türkiye-İran ilişkileri açısından İran'ın kamu diplomasisinin Türkiye'ye karşı propaganda tarzında yürütüldüğü söylenebilir. Bunda iki ülke arasındaki tarihsel, kültürel ve dini ayrışmalar etkili olmaktadır. Öncelikle İran, Müslüman Dünya'da Türkiye'nin demokratik Sünni rejimini kendine bir tehdit olarak görmektedir. Ayrıca İslam Dünyasına model olma konusunda Sünni Türkiye'nin demokratik yönetiminin yanında Batılı modern yaşam tarzı ve toplumuyla İran modelinin en büyük rakibi olarak görülmektedir. Nitekim iki ülkenin modelleri 1990'larda Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya Müslüman toplumlar üzerinden birbiriyle rekabet etmiştir.³⁸ 2000'lerde ise İslami gelenekten gelen AK Parti hükümetlerinin İslam dünyasına yönelmesi ile Türkiye, Ortadoğu politikasında İran için büyük bir rakip olarak görülmüştür. Buna karşın İran'ın küresel ve bölgesel politikada Türkiye imajı aleyhine kara propaganda mekanizmalarını hemen devreye koyduğu gözlemlenmiştir.

Bu çerçevede İran, uluslararası yayın organları üzerinden Türkiye'yi DEAŞ'la aynı çerçevede sunmuş olup, Türkiye'yi DEAŞ terör örgütünün destekleyicisi olarak lanse etmiştir. Böylece İran, medya üzerinden kendi modelinin en büyük rakibi olan Türkiye imajına ilişkin DEAŞ terör örgütünün işbirlikçisi propagandasıyla algı operasyonu yürütmüştür. Nitekim İran dini lideri Ayetullah Ali Hamaney'e yakınlığı ile bilinen Kayhan gazetesinin 25 Haziran 2015 tarihinde “Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar: DEAŞ'ın Merkez Komutanlığı” manşetini atması, İran'ın Ortadoğu ve İslam dünyasında ki en büyük rakipleri Türkiye ve Suudi Arabistan'a karşı propaganda diplomasisi yürüttüğünü açıkça ispatlamaktadır. Böylece İran rakipleriyle mücadelesini sadece jeopolitik alandaki rekabetle sınırlı

38 Bülent Aras, “Turkish Foreign Policy Towards Iran: Ideology and Foreign Policy in Flux”, *Journal of Third World Studies*, Cilt: 18, Sayı: 1, s. 112.

bırakmayıp imaj ve algı alanında da kara propaganda faaliyetleriyle devam ettirmiştir.

Sonuç olarak, İran'ın kamu diplomasisi ve yumuşak güç kaynakları, Fars dili ve kültürü, Farsça konuşan topluluklar, İran tarihi, medeniyeti, Şii mezhebi, Şii topluluklar ve yönetimidir. İran'ın kamu diplomasisinin propaganda ağırlıklı olmasını sağlayan temel nedenin pragmatik yaklaşımı olduğu söylenebilir. Çünkü realpolitik çıkarlarını gerçekleştirmek için Şiiliği kamu diplomasisiyle stratejik bir araç olarak kullanmaktadır. Bununla birlikte İran'ın kamu diplomasisinin propaganda ağırlıklı olmasını sağlayan temel araç ise medyadır. İran'ın medyayı bir propaganda aracı olarak kullanması, kamu ve kültür diplomasisini propaganda meyilli yapmaktadır. İran, medyayı küresel medya savaşları düzleminde değerlendirmektedir. İran'ın propaganda temelli kamu diplomasisinin mekanizmaları ise başta medya ve basın araçlarıdır. Dolayısıyla İran'ın dış politikası, yumuşak güç ve kamu diplomasisi kaynak ve yöntemlerini uygulaması bakımından akıllı güç olarak nitelendirilebilir. Son tahlilde İran Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi Şiiliğe dayalı kültürel, ideolojik ve teolojik temelden beslenmektedir.

Kaynakça

“Al-Hoda International Publishers”, *İmamreza*,

<https://www.imamreza.net/eng/imamreza.php?id=6117>, (Erişim Tarihi: 20.04.2016).

“Constitution of the Islamic Republic of Iran”, *Wipo*,

<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ir/ir001en.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.03.2016).

“Functions”, *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=9642>, (Erişim Tarihi: 12.02.2016).

AKBARZADEH, Shahram–Dara Conduit, *Iran in the World: President Rouhani's Foreign Policy*, Palgrave Macmillan, New York 2016.

ARAS, Bülent, “Turkish Foreign Policy Towards Iran: Ideology and Foreign Policy in Flux”, *Journal of Third World Studies*, Cilt: 18, Sayı: 1, s. 105-124.

BARGHANDAN, Mojtaba, “Iran's Nnew Social Media Friendly Approach”, *Turkish Policy Quarterly*, Cilt: 14, Sayı: 1, İlkbahar 2015, s. 137-145.

BERTI, Benedetta-Yoel Guzansky, “Saudi Arabia's Foreign Policy on Iran and the Proxy War in Syria: Toward a New Chapter?”, *Israel Journal of Foreign Affairs*, Cilt: 8, Sayı: 3, s. 25-34.

BLACK, Ian, “Fear of a Shia Full Moon”, *The Guardian*, 26 Ocak 2007, <https://www.theguardian.com/world/2007/jan/26/worlddispatch.ianblack>, (Erişim Tarihi: 25.09.2016).

COLE, Juan vd., “A Shia Crescent: What Fallout for the United States?”, *Middle East Policy*, Cilt: 12, Sayı: 4, 2005, s. 1-27.

ÇELİK, Kadir E., “İslam Devrimi Sonrası İran’da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış”, *Bölgesel Çalışmalar*, Cilt: 1, Sayı: 1, Yaz 2016, s. 251-274.

DURAN, Burhanettin– uh Yılmaz, “Islam, Models and the Middle East: The New Balance of Power following the Arab Spring”, *Perceptions*, Cilt: 18, Sayı: 4, Kış 2013, s. 139-170.

EFEGİL, Ertan, “İran’ın Dış Politika Yapım Sürecini Etkileyen Unsurlar”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 4, Sayı: 48, Aralık 2012, s. 53-68.

EILAM, Ehud, “Dealing with Iran and Its Allies”, *Comparative Strategy*, Cilt: 35, Sayı: 4, 2016, s. 225-233.

EKŞİ, Muharrem, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi, 2014.

EROL, Mehmet S-Latif N. Çakıroğlu, “Kopetdağı’nın İki Tarafındaki Komşular: Türkmenistan-İran İlişkilerinin Son 10 Yılı”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 6, Sayı: 2, Yaz 2001, s. 215-223.

EROL, Mehmet S., “Fırsatlar ve Tehditler İkileminde İran’ın Orta Asya Politikası”, Kamer Kasım vd., der., *Uluslararası Güvenlik Sorunları*, ASAM Yayınları, Ankara 2004, s. 218-245.

FRED, Halliday, “İran Devrimi: Eşitsiz Gelişme ve Dinci Popülizm”, Serpil Üşür, der., *İran Devrimi: Din, Anti-Emperyalizm ve Sol*, Belge Yayınları, İstanbul 1992.

GUZANSKY, Yoel, *The Arab Gulf States and Reform in the Middle East: Between Iran and the “Arab Spring”*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2015.

HADDADIN, Fadi A., “The ‘Shia Crescent’ and Middle East Geopolitics”, *Foreign Policy Association*, 31 Ocak 2017, <http://foreignpolicyblogs.com/2017/01/31/shia-crescent-middle-east-geopolitics/>, (Erişim Tarihi: 02.02.2017).

HUNTER, Shireen T., *Iran's Foreign Policy in the Post-soviet Era: Resisting the New International Order*, Praeger, California 2010.

KARAGIANNIS, Emmanuel, “İran’ın Bölgesel Güç Olarak Yükselişi: Şiilerin Güçlendirilmesi ve Buna Bağlı Kısıtlamalar”, *NATO Dergisi*, <http://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/iran-regional-power-tehran-islamic/TR/index.htm>, (Erişim Tarihi: 02.10.2016).

KEYNOUSH, Banafsheh, *Saudi Arabia and Iran: Friends or Foes?*, Palgrave Macmillan, New York 2016.

MABON, Simon, *Saudi Arabia and Iran: Power and Rivalry in the Middle East*, I.B. Tauris, London-New York 2013.

MARTIN, Vanessa, *Creating an Islamic State: Khomeini and the Making of a New Iran*, I.B. Tauris, London-New York 2003.

Mapping the Global Muslim Population, Pew Research Center, A Report on the Size and Distribution of the World’s Muslim Population, *Pew Forum on Religion and Public Life*, Washington D. C., Ekim 2009, Cilt: 8, <http://www.pewforum.org/files/2009/10/Muslimpopulation.pdf>, (Erişim tarihi: 02.04.2016).

PAHLAVI, Pierre “Understanding Iran’s Media Diplomacy”, *Israel Journal of Foreign Affairs*, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 21-33.

TIEDEMAN, Anna, “Islamic Republic of Iran Broadcasting: Public Diplomacy or Propaganda?”, *The Fletcher School-Al Nakhlah Tuft University*, Cilt: 5, İlkbahar 2005, s. 1-7.

WASTNIDGE, Edward, “The Modalities of Iranian Soft Power: From Cultural Diplomacy to Soft War”, *Politics*, Cilt: 35, Sayı: 3-4, s. 364-377.

YEGİN, Abdullah, “İran’ın Yumuşak Gücü”, *SETA Analiz*, Cilt: 108, Şubat 2015, s. 1-19.

STRUCTURED ABSTRACT

After Islamic revolution in 1979, Iran began to export its regime to the Muslim countries. Therefore, the policy of exporting revolution transformed Iranian foreign policy and particularly its public diplomacy into the theological and ideological base. Because the phenomenon of Shi'ism represented the most significant dynamic on the foundation of Iran's Islamic Revolution. In this framework, Iran conducted the policy of increasing its religious and political influence through the Shia identity after the Revolution. Thus, religious references began to gain importance in Iran's foreign policy. In this context, this research's hypothesis is that the Islamic revolution and the Shiite identity have deeply influenced Iran's foreign policy and public diplomacy. Furthermore, it could conceptualized that Iran's public diplomacy is Shiite-based transnational and theopolitical. From this perspective, it has argued that Iran uses Shiism as theological and ideological instruments in its public diplomacy to implement its realist foreign policy objective.

This study examines Iran's public diplomacy on the basis of culture and theo-politics. Based on the assumption that the Islamic Revolution and the Shiite concept deeply influence Iran's foreign policy and public diplomacy, the argument that Iran's public diplomacy is Shiite-based transnational and theo-political has been developed. It may be argued that Iran uses Shiism as a theological and ideological instrument in public diplomacy. It was also found that Iran followed a public diplomacy based on engagement with Shiite communities in order to realize its foreign policy objectives and spread its influence.

Iran is following a policy in its public diplomacy towards Shia communities aimed at acquiring those communities and increasing their influence through applying educational and cultural programs over those communities. In this context, it is argued that Iran has used public diplomacy as a strategic tool to achieve geopolitical goals. It has been argued that Iran's preference for public diplomacy is influenced by the fact that Iran cannot win the Sunni governments in the Middle East. Because Iran knows that Iran will not win the Sunni governments; it has turned to gain Shiite communities instead. In this direction, Iran's

foreign policy is also applied to the public from state (state-to-public relations). In other words, Iran's foreign policy has been put forward on the level of building relations with people instead of states. However, it has been emphasized that Iran, which transforms soft power sources into politics through public diplomacy methods and instruments, exerts smart power in foreign policy. Finally, it is argued that Iran's public diplomacy is propaganda based on state control.

Consequently, it has suggested that Iran follows a public diplomacy based upon the engagement with transnational Shiite communities in order to realize its foreign policy objectives and spread its influence. On the other hand, Iran's foreign policy is mostly carried out at the societal level rather than the state-related ones ensures that Iran's foreign policy is public diplomacy-oriented in general. Specifically, Iran is pursuing a policy aimed at gaining influence through training and cultural programs to the Shiite communities in its public diplomacy strategy. The fact that Iran preferred public diplomacy as a well-thought of strategy to gain Shiite communities for the reason that Iran could not win the Sunni governments because of Sunni-Shiite split and rivalry. In this context, the Shiite Crescent, which is defined as a policy of increasing the power and influence over the Shiites in the Middle East, is actually the implementation of Iran's public diplomacy.

However, Iran follows not only soft power policy in terms of public diplomacy but also smart power policy in terms of realist foreign policy objective. Because Iran can influence the politics of the countries with its established transnational links where the Shiite live while spreading its influence by strengthening the Shiite communities. Concisely, Iran essentially uses Shiism, Shiite regime and revolution, Persian language, culture and civilization as an instrument in its public diplomacy. Moreover, Iran uses information and communication technology such as social media and TV channels in its public diplomacy strategy.